

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2015-01-16
Stockholm

Mål nr
M 2626-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-02-25 i mål nr M 1928-07, se bilaga A

KLAGANDE

Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolag

Ombud: U N

MOTPART

JM Värmdöstrand AB

Ombud: C G

SAKEN

Ansvar för efterbehandling enligt miljöbalken

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolags här framställda andrahandsyrkande.
2. Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens dom.
3. Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolag ska ersätta JM Värmdöstrand AB för dess rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 77 000 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.

Dok.Id 1176744

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolag (Kustbostäder) har yrkat i första hand att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla den talan som bolaget förde i mark- och miljödomstolen. I andra hand har Kustbostäder yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa att JM Värmdöstrand AB (JM) i förhållande till Kustbostäder och med de begränsningar som kan följa av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken ska svara för den kvotdel av kostnaderna för avhjälpande av föroreningsskadorna på fastigheten X i Oxelösunds kommun som domstolen finner skälig.

Kustbostäder har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska befria bolaget från skyldigheten att betala ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen och förplikta JM att till Kustbostäder utge yrkad ersättning för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen. Kustbostäder har även yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

JM har bestritt ändring och hemställt att Mark- och miljööverdomstolen ska avvisa Kustbostäders i andra hand framställda yrkande. JM har vidare yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kustbostäder har anfört i huvudsak följande.

De av mark- och miljödomstolen tillämpade regressreglerna är hämtade från skuldebrevsrättens område. Motsvarande regler finns inte i miljöbalken. Det föreligger inte förutsättningar för att tillämpa skuldebrevsrättsliga regler analogt. Det finns en särskild reglering för hur regressrätten ska hanteras inom miljörätten varför någon analogi från skuldebrevsrätten vare sig är nödvändig eller kan komma ifråga. Det solidariska ansvaret enligt 10 kap. 6 § miljöbalken är begränsat på ett helt annat sätt än det solidariska ansvaret enligt skuldebrevslagen. Mark- och miljödomstolens analogiska tillämpning av regler från skuldebrevsrätten sätter 10 kap. 6 § miljöbalken

ur spel. Tillämpningen strider mot tydliga uttalanden i förarbetena om denna regels syfte och tillämpning. Mark- och miljödomstolens resonemang innebär att den verksamhetsutövare som enligt 10 kap. 6 § miljöbalken inte ska svara för annat än sitt eget bidrag även får ansvara för annans bidrag. Vidare innebär det att den verksamhetsutövare vars ansvar är begränsat enligt 4 § får ett solidariskt ansvar utöver begränsningen.

Det faktum att mark- och miljödomstolen kommit fram till att JM inte ska förpliktas att i förhållande till Kustbostäder stå hela kostnaden innebär inte att käromålet ska ogillas. Frågan i målet är om och i så fall för hur stor del av Kustbostäders saneringskostnad som JM i förhållande till Kustbostäder ska svara. Om domstolen kommer fram till att JM ska svara för en mindre del än vad Kustbostäder yrkat åligger det domstolen att pröva hur stor del JM då ska svara för. Ett domslut som innebär att JM i förhållande till Kustbostäder ska svara för en procentsats mellan 100 och 0 ryms inom Kustbostäders yrkande i enlighet med principen om majus includit minus.

JM har anfört bl.a. följande.

En fastställsetalan kan inte föras i detta mål. Det råder inte ovisshet om något rättsförhållande som länder Kustbostäder till förfång. Principen om majus includit minus är inte tillämplig i målet då Kustbostäder för en fastställsetalan om att JM ska stå hela kostnaden för efterbehandling. Det ligger inte i sakens natur att Kustbostäders talan om att JM ska stå hela kostnaden för efterbehandling omfattar även prövning av om JM ska stå en mindre del av kostnaderna. Om Kustbostäders talan bifalls innebär det att JM ska bära hela kostnaden för efterbehandlingen trots att Kustbostäder är verksamhetsutövare. Vid en bedömning av en verksamhetsutövarans ansvar för efterbehandlingsåtgärder enligt 10 kap. 4 § miljöbalken tas hänsyn till bl.a. hur lång tid som förflutit sedan föroreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Genom att föra en fastställsetalan kan dessa frågor inte beaktas i målet. Efterbehandling pågår alltjämt och därmed följer att Kustbostäder fortfarande är verksamhetsutövare. Dess verksamhetsutövaransvar har således inte upphört. Kustbostäder har inte visat hur saneringen har utförts och det går därför inte att ta ställning till om saneringsåtgärderna

har varit motiverade eller om bästa möjliga teknik har använts. Några andelar på sätt Kustbostäder argumenterar för kan således inte fastställas.

Verksamhetsutövaren Gustavsbergs Cerör AB bedrev verksamhet 1987 till 1992. I samband med avvecklingen genomfördes en omfattande sanering även vad gäller de föroreningar som Gustavsbergs Cerör AB övertog från Gustavsberg AB.

Genomförandet av saneringen innebar att länsstyrelsen genom beslut konstaterade att Gustavsbergs Cerör AB sanerat området på ett godtagbart sätt. JM och Kustbostäder är inte de enda verksamhetsutövarna som varit verksamma på fastigheten. Det kan vara så att Kustbostäders efterbehandling omfattar deponiverksamheten som JM inte har ansvar för. Såsom mark- och miljödomstolen har funnit innebär talan i målet att Gustavsbergs Cerör AB:s verksamhetsutövaransvar läggs helt på JM vilket inte är skäligt.

Efterbehandlingsåtgärderna innefattar kostnader för sådana åtgärder som Kustbostäder, såsom exploatör av fastigheten, har valt att utföra. Därutöver har Kustbostäder genom efterbehandling ökat fastighetens värde och gjort möjligt att använda fastigheten för exploatering på ett positivt sätt. Det är därför skäligt att Kustbostäder ska stå kostnader för efterbehandling. Efterbehandlingsåtgärderna som Kustbostäder utfört kan avse material från deponeringsverksamheten som Gustavsberg Cerör AB är verksamhetsutövare för, material från verksamheten 1948-1958 och material från verksamheten efter 1987. JM anser att de bidrag som härrör från föroreningar som JM skulle kunna bedömas ansvarigt för inte medför något solidariskt ansvar. Det är inte skäligt att JM ensamt ska stå kostnaden för Kustbostäders exploatering. Kustbostäders bidrag till föroreningarna är inte obetydligt utan bolaget är verksamhetsutövare då åtgärderna har bidragit till föroreningarna.

Kustbostäder har genmält bl.a. följande. Kustbostäder för inte en fastställetalans om att JM ensamt ska stå hela kostnaden för efterbehandlingen. Talan avser att JM i förhållande till Kustbostäder och med de begränsningar som kan följa av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken ensamt ska svara för saneringskostnaderna. De begränsningar av JM:s ansvar som möjligen ska göras jämlikt 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken ska inte

prövas i detta mål. Det står JM fritt att i sin tur föra en regresstalan mot andra verksamhetsutövare om JM anser att sådana ansvariga finns.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling i målet.

Avvisning av andrahandsyrkandet?

Kustbostäders fastställelseyrkande avser frågan om JM i förhållande till Kustbostäder ensamt ska svara för kostnaderna för avhjälpande av föroreningssskadorna på fastigheten X i Oxelösunds kommun. Kustbostäder menar att detta yrkande innefattar ett yrkande om att domstolen också ska fastställa en viss kvotdel av kostnaderna, om domstolen skulle finna att hela kostnaden inte skäligen bör bäras av JM. Enligt Kustbostäder är det här framställda andrahandsyrkandet endast ett förtydligande av detta.

Mark- och miljööverdomstolen kan inte instämma i den uppfattningen. Som domstolen ser saken är det fråga om en viss typ av prövning om bedömningen ska avse vem av två verksamhetsutövare som helt och hållet ska svara för uppkommande kostnader för föroreningssskador. Syftet med Kustbostäders fastställelseyrkande har också, som domstolen har uppfattat det, varit att få fastslaget att Kustbostäder i förhållande till JM inte alls slutligt ska svara för kostnaderna. Det framgår också av att yrkandet har formulerats så att JM *ensamt* ska svara för kostnaderna.

Det är däremot fråga om en annan typ av prövning om bedömningen ska avse en kvotering av kostnaderna mellan två verksamhetsutövare. Utgångspunkten för en sådan bedömning är en skälighetsfördelning mellan alla verksamhetsutövare med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till miljöskadan och till omständigheterna i övrigt (10 kap. 6 § andra stycket miljöbalken), vilket innebär att parterna kan ha anledning att föra in annan utredning och annan argumentation i målet.

Kustbostäders andrahandsyrkande får därför betraktas som ett nytt yrkande. Ett sådant yrkande är inte tillåtet i högre rätt (13 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken). Yrkandet ska därför avvisas.

Bör Kustbostäders fastställsetalan tillåtas?

JM har i mark- och miljödomstolen gjort gällande att Kustbostäder inte ska tillåtas att föra en fastställsetalan i mål om ansvar för efterbehandling enligt 10 kap. miljöbalken. JM har inte överklagat mark- och miljödomstolens dom, men har här vidhållit sin inställning. Mark- och miljööverdomstolen tar därför upp frågan.

Enligt 13 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken får en talan om fastställsetale huruvida visst rättsförhållande består eller inte tas upp till prövning, om det råder ovisshet om rättsförhållandet och ovissheten länder käranden till förfång. Det är rätten som avgör om en fastställsetalan får föras eller inte. Utöver de i paragrafen angivna förutsättningarna krävs att en fastställsetalan med hänsyn till omständigheterna ska framstå som lämplig (se rättsfallen NJA 2005 s. 517, NJA 2007 s. 108 och 2013 s. 209). Vid den lämplighetsbedömning som domstolen ska göra ska kärans intresse av att föra en fastställsetalan vägas mot de olägenheter som en sådan talan kan medföra för svaranden. Ett exempel på när en fastställsetalan kan tillåtas är när den som lidit skada kan få prövat om han har rätt till skadestånd utan att behöva förebringa bevisning om skadans storlek. Hänsyn ska därvid bl.a. tas till om målet genom en lagakraftvunnen fastställsetale slutligen kan komma att avgöras, t.ex. genom en förlikning, så att det av processekonomiska skäl kan vara lämpligt att tillåta en sådan talan.

Av 10 kap. 2 § miljöbalken följer att den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada (verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som ska ske enligt bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken.

Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skäligen omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller

olägenhet uppstår för människors hälsa och miljön. När ansvarets omfattning bestäms ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den har bidragit till föreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

I 10 kap. 6 § miljöbalken slås fast att om flera verksamhetsutövare är ansvariga för föroreningskadan så ska de som huvudregel vara solidariskt ansvariga om inte en verksamhetsutövare kan visa att dennes bidrag till miljöskadan är så obetydligt att det inte ensamt motiverar något avhjälpande. I sådant fall ska verksamhetsutövaren ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

Det är numera ostridigt att både Kustbostäder och JM ska betraktas som verksamhetsutövare avseende föroreningsskadorna. Kustbostäder har utformat sin talan så, att de begränsningar i JM:s ansvar som möjligen följer av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken inte ska prövas i detta mål.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Bedömningen av hur omfattande en verksamhetsutövars avhjälpandeansvar enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska vara innehåller flera moment. Sedan det gjorts en bedömning av vilka efterbehandlingsåtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga från kostnadssynpunkt, är det fråga om att bedöma vad som i förhållande till det allmänna är en skälig omfattning av avhjälpandeansvaret. Fördelningen mellan flera ansvariga verksamhetsutövare ska sedan enligt 6 § i ett andra steg också ske genom en skälighetsbedömning, som enligt bestämmelsen innehåller flera moment. Det som är föremål för fördelning är vad de solidariskt ansvariga har betalat, och inte en abstrakt ansvarsfördelning. Det är därför också – som JM har påpekat – i det sammanhanget av betydelse att veta i detalj hur avhjälpandeåtgärder har utförts och kommer att utföras, bl.a. vilken teknik som används och med vilken ambitionsnivå saneringen genomförs.

Som mark- och miljödomstolen har funnit får det sägas föreligga ovisshet om ett rättsförhållande mellan Kustbostäder och JM, en ovisshet som också länder Kustbostäder till förfång. En fastställsetalan framstår dock inte som lämplig. Det går knappast att på förhand bestämma fördelningen mellan verksamhetsutövarna vare sig för hela eller delar av ansvaret utan att det lagts fram utredning om tekniken för och omfattningen av avhjälpandet samt andra möjliga ansvarsbegränsande faktorer. I vart fall är det inte processekonomiskt motiverat. Sannolikheten för att ett avgörande i fastställsemålet kommer att följas av ytterligare processer mellan parterna framstår som mycket hög.

Slutsatser

Kustbostäders talan borde således enligt Mark- och miljööverdomstolens synsätt inte ha tagits upp till prövning, utan talan skulle ha avvisats av mark- och miljödomstolen. Kustbostäder har emellertid ensamt överklagat mark- och miljödomstolens dom och yrkat bifall till sin talan. En avvisning av talan här skulle strida mot den processrättsliga principen om förbud mot en ändring till en klagandes nackdel (s.k. *reformatio in pejus*). Mark- och miljööverdomstolen är därför förhindrad att avvisa Kustbostäders talan.

Det ligger i Mark- och miljööverdomstolens resonemang ovan att det saknas sådan utredning i målet som behövs för att det ska vara möjligt att bifalla Kustbostäders talan. Mark- och miljödomstolens dom ska därför fastställas.

Vid den utgången ska Kustbostäder ersätta JM för dess rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Det yrkade beloppet är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2015-02-13

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården samt hovrättsråden Vibeke Sylten (skiljaktig) och Eyvor Helmenius, referent.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Skiljaktig mening

Jag delar majoritetens bedömning såtillvida att det framstår som mindre lämpligt att föra en fastställsetalan. I vart fall är det förenat med särskilda svårigheter att göra det. Dessa svårigheter var emellertid uppenbara redan vid den tidpunkt då målet anhängiggjordes vid mark- och miljödomstolen. Därefter har, efter överklagande av mellandomen i målet, Högsta domstolen fastslagit att Kustbostäder är att betrakta som verksamhetsutövare. JM bestred och bestrider alljämt att bolaget har ett solidariskt ansvar eller ens skyldighet att stå för någon del av saneringskostnaderna. Saneringen är ännu inte avslutad. Efter vad som framkommit saknas möjlighet att rikta anspråk mot ytterligare en känd verksamhetsutövare.

När handläggningen återupptogs vid mark- och miljödomstolen fanns mot angiven bakgrund skäl att genom materiell processledning klargöra hur talan var att uppfatta, eftersom den syftar till att fastställa ansvarsfördelningen enbart mellan parterna. En komplikation vid fastställsetalan består i hur invändningar ska hanteras processuellt. Om det t.ex. vid en skadeståndsrättslig fastställsetalan görs invändning om att jämkning ska ske kan detta prövas redan vid fastställsetalan, eller vid en efterföljande fullgörelseprocess (se av majoriteten åberopade rättsfall). Motsvarande frågor uppstår även i detta mål, men har inte klargjorts.

Reglerna i 10 kap. miljöbalken ska i första hand tillämpas och tolkas i ett miljörättsligt sammanhang och inte med stöd av analogier från andra rättsområden. En prövning av förstahandsyrkandet i dess helhet kan, enligt min mening, leda till att en bedömning måste göras av en annan fördelning än att JM ska stå hela kostnadsansvaret i förhållande till Kustbostäder. Så har inte skett.

Angivna fel är inte sådana att de kan läkas i Mark- och miljööverdomstolen.

Med undanröjande av mark- och miljödomstolens dom vill jag därför återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-02-25
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 1928-07

KÄRANDE

Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolag

Ombud: A E och U N

SVARANDE

JM Värmdöstrand AB

Ombud: C G

SAKEN

ansvar för efterbehandling enligt miljöbalken

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
 2. Kustbostäder i Oxelösund Aktiebolag ska ersätta JM Värmdöstrand AB:s rättegångskostnader med 120.000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.
-

Dok.Id 352978

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND

Fastigheten Oxelösund X förvärvades i början av 1990-talet av ett bolag som efter fusion har uppgått i Kustbostäder i Oxelösund AB (för båda bolagen används i det följande beteckningen Kustbostäder).

På fastigheten har, från 1940-talet och fram till Kustbostäders förvärv av fastigheten 1992, bl.a. JM Värmdöstrand AB (JM), under tidigare firmor, bedrivit industriverksamhet med gjutning av rör m.m.. Industriverksamheten har medfört omfattande föroreningsskador på fastigheten. Kustbostäder påbörjade efter förvärvet åtgärder för exploatering av fastigheten, varvid bolaget åtog sig att utföra sådana efterbehandlingsåtgärder på denna som utgjorde av länsstyrelsen föreskrivna villkor för tillstånd till den då planerade industriverksamheten där. Åtgärderna innefattade bl.a. grävnings- och schaktningsarbeten som frigjorde föroreningar som fanns i marken.

Kustbostäder väckte i förevarande mål i augusti år 2006 en fastställsetalan med yrkande att domstolen fastställer att JM i förhållande till bolaget ensamt ska svara för kostnaderna för efterbehandling av Oxelösund X. JM invände bl.a. att Kustbostäder inte är att anse som verksamhetsutövare, att Kustbostäder därför inte har haft något ansvar för avhjälpande av föroreningsskadorna enligt 10 kap. miljöbalken och att Kustbostäders fastställsetalan således borde avvisas.

Mark- och miljödomstolen tog genom mellandom i maj år 2009 ställning till frågan huruvida Kustbostäder är att anse som verksamhetsutövare i miljöbalkens mening. Efter överklagande av mellandomen slog slutligen Högsta domstolen den 26 mars 2012 fast (NJA 2012 s. 125) att Kustbostäder, genom att på fastigheten vidta åtgärder i form av grävning och schaktning, har frigjort föroreningar som har spritts till omgivningen och att Kustbostäder därför är att anse som en sådan verksamhetsutövare på fastigheten Oxelösund X som avses i 10 kap. 2 § miljöbalken, trots att bolaget inte har bedrivit den industriverksamhet som har orsakat föroreningsskadorna där.

YRKANDEN

Kustbostäder har, såsom bolaget slutligt har bestämt sin talan, yrkat att Mark- och miljödomstolen fastställer att JM, i förhållande till Kustbostäder och med de begränsningar som kan följa av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken, ensamt ska svara för kostnaderna för avhjälpande av föroreningsskadorna på fastigheten Oxelösund X.

JM har i första hand yrkat att Kustbostäders talan ska avvisas och i andra hand motsatt sig bifall till käromålet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDERKustbostäder

JM har bedrivit industriverksamheten (gjuteri) på fastigheten Oxelösund X från 1940-talet fram till 1987. Verksamheten har orsakat betydande miljöföroreningar på fastigheten.

Kustbostäder förvärvade fastigheten 1992 och har i samband med exploatering av denna – i samråd med länsstyrelsen och efter dennas anvisningar – utfört arbeten med att sanera miljöskadorna. Bolaget är därmed att anse som verksamhetsutövare i den mening som avses i 10 kap. miljöbalken. Kustbostäder har dock inte bidragit till föroreningarna på fastigheten. JM har genom dess tidigare verksamhet vållat föroreningarna på fastigheten och är därmed solidariskt med Kustbostäder ansvarigt för avhjälpandet av miljöskadorna där. Vid fördelningen av kostnaderna för efterbehandlingen bör det därför fastställas att JM, i förhållande till Kustbostäder ensamt, med de begränsningar som kan följa av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken, ska svara för dessa.

Det förhållandet att föroreningar på fastigheten i viss mån torde härröra från Gustavsberg Cerör AB:s verksamhet under fem år påverkar inte fördelningen parterna emellan.

JM

Efterbehandlingskostnaderna för Kustbostäder är numera kända. Det råder därmed inte någon ovisshet om ett rättsförhållande som länder Kustbostäder till förfång. Kustbostäders talan ska därför avvisas.

JM har lämnat ett nettobidrag till föroreningarna på fastigheten, men endast under åren 1948 – 1958 samt 1976 – 1987. Under tiden 1958 t.o.m. 1975 övertog Kooperativa Förbundet ansvaret för industriverksamheten på fastigheten. Det är bara den sista periodens (1976 – 1987) bidrag till föroreningarna som kan leda till ett efterbehandlingsansvar för JM. JM:s bidrag under denna tid har varit så obetydligt att det inte ensamt motiverar något avhjälpande. I den mån så ändå skulle vara fallet har bolaget redan utfört de avhjälpandeåtgärder som bolagets verksamhet har påkallat, och det finns alltså inte längre något behov av efterbehandling på grund av bolagets verksamhet på fastigheten mellan 1976 och 1987.

Efterbehandlingsåtgärderna har vidtagits som ett led i Kustbostäders åtgärder för att exploatera fastigheten. JM ska då inte ensamt svara för efterbehandlingskostnaderna eftersom detta innebär en begränsning i möjligheterna att fördela kostnaderna så att Kustbostäder ska svara för en viss del av dessa.

Gustavsbergs Cerör AB (likviderat under år 2000), som förvärvade verksamheten på fastigheten från JM 1987 och då övertog det tillstånd enligt miljöskyddslagen som fanns för verksamheten, har bedrivit deponeringsverksamhet på fastigheten. De efterbehandlingsåtgärder som nu har genomförts kan avse material från den verksamheten, liksom från verksamheten mellan 1946 och 1958. JM ska därför inte ensamt i förhållande till Kustbostäder svara för efterbehandlingskostnaderna.

Kooperativa Förbundet var verksamhetsutövare på fastigheten under perioden 1958 t.o.m. 1975. Även till följd av detta förhållande ska JM inte ensamt i förhållande till Kustbostäder svara för kostnaderna för avhjälpande av föroreningskadorna på fastigheten.

Parterna har argumenterat utförligt rörande de angivna omständigheterna och åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Frågan om käromålets tillåtlighet

Om flera verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är ansvariga för att avhjälpa en föroreningskada eller en allvarlig miljöskada svarar de, enligt 10 kap. 6 § första stycket samma lag, solidariskt för avhjälpandet i den mån inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 eller 5 §§ samma lag. Enligt 10 kap. 6 § andra stycket ska ”vad de solidariskt ansvariga” har betalat fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till miljöskadan och till omständigheterna i övrigt. Trots formuleringen av bestämmelsen i denna del får det anses att den avser att reglera även det förhållandet att det inte är alla de solidariskt ansvariga som har betalat något, utan exempelvis endast en av dem.

Kustbostäders yrkande i målet rör inte fördelningen av vad någon *har* betalat utan är i stället en talan med en begäran att domstolen ska – så som det får förstås – inför en eventuellt kommande regresstalan rörande fullgörelse, *fastställa* att JM i förhållande till Kustbostäder ensamt ska svara för efterbehandlingskostnaderna på den aktuella fastigheten, med de begränsningar som kan följa av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken. Domstolen har alltså inte att ta ställning till vilket belopp JM skulle förpliktas att utge och inte heller en fråga om en viss andel av ett bestämt belopp.

En sådan talan som Kustbostäder alltså för kan väckas med stöd av bestämmelserna i 13 kap. 2 § rättegångsbalken, förutsatt att den gäller ett rättsförhållande, att

ovisshet råder om rättsförhållandets bestånd och att ovissheten länder käranden till förfång. Bestämmelsen har vidare en fakultativ utformning. Det innebär att domstolen kan avvisa käromålet om det är lämpligare att saken avgörs genom en fullgörelsetalan; exempelvis om det inte finns några beaktansvärda processekonomiska vinster med att saken avgörs genom en fastställsetalan i stället för genom en fullgörelsetalan.

Det står klart att målet gäller en fråga om ett rättsförhållandes bestånd. Till följd av bl.a. annat att JM redan vid processens inledning haft inställningen att bolaget inte har något efterbehandlingsansvar, har det också stått klart att ovissheten om rättsförhållandet var till förfång för Kustbostäder, som i egenskap av verksamhetsutövare kunde åläggas att vidta efterbehandlingsåtgärder men inte visste om kostnaderna för efterbehandlingen kunde genom regress ledas vidare till en av de verksamhetsutövare som hade förorsakat föroreningarna på fastigheten.

Det är vidare att märka att talan i målet väcktes år 2006 och att de slutliga kostnaderna för efterbehandling då inte kunde överblickas. Visserligen kan de slutliga kostnaderna för efterbehandlingen numera möjligen överblickas. Men detta är fallet först sedan målet, till följd huvudsakligen av JM:s processföring, pågått i nästan åtta år och är klart för avgörande. Det finns nu inte några processekonomiska vinster med att avvisa käromålet.

Käromålet ska till följd av det anförda inte avvisas.

Ska JM i förhållande till Kustbostäder ensamt svara för kostnaderna för avhjälpande av föroreningsskadorna?

Det är ostridigt i målet att Gustavsberg Cerör AB – ett sedan år 2000 likviderat bolag som saknade anknytning till vare sig JM eller Kustbostäder – under fem år mellan 1987 och 1992 bedrev verksamhet på fastigheten Oxelösund X och att Cerörs verksamhet, om än möjligen i mindre mån, orsakade en del av miljöskadorna på fastigheten.

Det står alltså klart att ett av de bolag som solidariskt skulle ha att svara för kostnaderna för efterbehandling vore Gustavsberg Cerör AB.

Vid regress mellan solidariskt ansvariga gäller att den som har infriat den gemensamma förpliktelsen inte har rätt att från övriga solidararer kräva mer än som belöper på vederbörandes andel av ansvaret (se Walin & Ingvarsson, Borgen och tredjemanspant, 4 uppl 2013 s. 212n f. och Walin & Herre, Lagen om skuldebrev m.m., En kommentar, Zeteo den 13 februari 2014, avsnitt 2.3.2.). Detta brukar uttryckas som att det solidariska ansvaret är primärt solidariskt, men sekundärt delat.

När det – som nu, eftersom Gustavsberg Cerör AB är likviderat – är klart att en av flera solidariskt ansvariga inte kan infria sina förpliktelser och inte heller kommer att kunna göra det, skall dennes del vid regress fördelas mellan övriga solidararer, inklusive den som har erlagt betalningen (se Walin & Herre, a. a., avsnitt 2.3.3).

Av det anförda följer att JM inte ensamt i förhållande till Kustbostäder ska svara för kostnaderna för efterbehandlingen på fastigheten Oxelösund X utan att en del av det ansvar som skulle ha fallit på Gustavsbergs Cerör AB ska bäras även slutligt av Kustbostäder. Den reservation som Kustbostäder gjort i sitt yrkande genom hänvisningen till vad som följer av 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken täcker inte denna fråga.

Redan på grund härav kan Kustbostäder inte få bifall till sin talan. Käromålet ska därför ogillas.

Vid den nu gjorda bedömningen saknas det skäl att ingå i övriga frågor i målet.

Rättegångskostnader

JM har yrkat ersättning med 240.000 kr, avseende ombudsarvode, och förklarat att hälften av beloppet avser tiden före Miljödomstolens mellandom och hälften av beloppet tiden efter Högsta domstolens avgörande. Kustbostäder har inte yttrat sig i frågan om skäligheten av det av JM yrkade beloppet.

Enligt 18 kap. 1 § rättegångsbalken ska part som tappar målet ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej annat är stadgat. Ersättning för rättegångskostnad ska enligt 18 kap. 8 § samma lag fullt motsvara bl.a. arvode till ombud, såvitt kostnaden skäligen har varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Det åligger domstolen att pröva denna fråga oberoende av invändning från part.

Mark- och miljödomstolen konstaterar i denna del att JM i processens första del i det väsentliga har argumenterat om att Kustbostäder inte skulle vara att anse som verksamhetsutövare och därför inte skulle hade rätt att väcka sin i målet förda talan. I denna del har JM:s invändning inte fått bifall, och bolaget bör inte tillerkännas ersättning för det arbete som kan bedömas hänga samman med denna fråga. Detsamma gäller det arbete som JM lagt ned under processens andra del i fråga om tillåtligheten i sig av den förda talan.

Mark- och miljödomstolen finner med hänsyn till det anförda att JM får anses skäligen tillgodosett för sina rättegångskostnader med 120.000 kr, avseende ombudsarvode.

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Åke Söderlind, ordförande, och tekniska rådet Ingrid Johansson samt de särskilda ledamöterna Åsa Ahlgren och Carl-Johan Alfthan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 18 mars 2014.